

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหาการวิจัย

การดำรงชีวิตของมนุษย์ที่อยู่ร่วมกันในทุกสังคมจะเป็นปกติสุขอยู่ได้ย่อมต้องขึ้นอยู่กับพฤติกรรมของบุคคลในสังคมนั้น ที่มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีการแบ่งปัน เห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม แต่ถ้ามุขยแต่ละคนเห็นแต่ประโยชน์ส่วนตนเอาเปรียบผู้อื่นเพื่อให้ได้มาซึ่งความสำเร็จเฉพาะตน สังคมก็จะขาดความสุข ดังนั้นการที่จะทำให้สังคมอยู่กันอย่างสงบสุขได้ต้องอาศัยปัจจัยที่สำคัญร่วมด้วย คือ จริยธรรม ซึ่งหมายถึง การกระทำทั้งทางกาย วาจา ใจที่ดีงาม เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม ปัจจุบันนี้เป็นยุคของข่าวสารและการพัฒนาเทคโนโลยีมาใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อเพิ่มความสะดวกสบายและเพิ่มคุณภาพของชีวิต ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้คนมีค่านิยมบริโภคหรือค่านิยมในทางวัตถุมาก และต้องการความมีสถานะในสังคม การที่คนเรามีความเห็นแก่ตัวมากขึ้น บูชาความพรั่งพร้อมทางวัตถุ มุ่งแต่จะหาทรัพย์สินเงินทอง จนถึงกับเอากรรมสิทธิ์เงินทองนั้นเป็นเครื่องวัดความดีไปก็มี สภาพเช่นนี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การรักษาจริยธรรมเป็นไปได้ยาก เพราะจริยธรรมนั้นเป็นคุณค่าทางจิตใจ และบางทีก็เป็นเรื่องตรงข้ามกับความมีทรัพย์สินเงินทองมาก⁽¹⁾ จากสภาวะการณ์ข้างต้นและระบบเศรษฐกิจที่ย่ำแย่ ทำให้คนในสังคมต้องต่อสู้ดิ้นรนหาเลี้ยงชีพ โดยกระทำทุกวิถีทางเพื่อความอยู่รอดของตนเองและครอบครัว แพทย์ซึ่งเป็นวิชาชีพหนึ่งในสังคมย่อมได้รับผลกระทบนี้เช่นกัน วัตถุประสงค์ของวิชาชีพแพทย์คือ การดูแลรักษาผู้ป่วยให้มีสุขภาพดีหายจากโรค เป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำในเรื่องการดูแลสุขภาพ และเป็นผู้นำด้านสาธารณสุขเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์ให้ดีขึ้น เนื่องจากแพทย์เป็นวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพอนามัยและชีวิตของมนุษย์ ซึ่งมนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่สูงที่สุด ดังนั้นแพทย์จึงต้องได้รับการปลูกฝังคุณธรรมเพราะสิ่งที่สำคัญ คือ เมตตาธรรม ในการประกอบวิชาชีพไม่ว่าสาขาวิชาชีพใด ย่อมต้องมีจริยธรรมแห่งวิชาชีพคอยกำกับดูแลการประกอบวิชาชีพนั้น ทั้งนี้เพื่อมุ่งหวังให้แต่ละวิชาชีพมีมาตรฐานของตนเอง เพื่อผลดีไว้ซึ่งเกียรติและศักดิ์ศรีแห่งวิชาชีพนั้น แพทย์ซึ่งเป็นวิชาชีพชั้นหนึ่งย่อมต้องอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ด้วยเช่นกัน ทางด้านผู้เป็นแพทย์นั้น โดยจริยธรรมแห่งวิชาชีพที่ได้รับการอบรมสั่งสอนกันมาเป็นสิ่งกำหนดให้ตระหนักอยู่เสมอว่า การรักษาพยาบาลให้ผู้ป่วยหายจากโรคร้าย เป็นภาระงานที่ต้องทำในลักษณะของการช่วยเหลือ เป็นงานที่ต้องอุทิศตัวให้กับสังคม ความเข้าใจในบทบาทแห่งวิชาชีพนี้ทำให้การประกอบวิชาชีพของแพทย์เป็นไปในแนวทางที่เหมาะสม ดังพระราชดำรัสของสมเด็จพระมหิตลาธิเบศที่ว่า "อาชีพแพทย์นั้นมีเกียรติ แพทย์ที่ดีจะไม่ร่ำรวยแต่ไม่อดตาย ถ้าใครอยากร่ำรวยก็ควรไปเป็นอย่างอื่นที่ไม่ใช่แพทย์ อาชีพแพทย์นั้นจำต้องยึดมั่นในอุดมคติเมตตาคุณ" แต่ในขณะนี้สังคมประเมินภาพพจน์ของแพทย์ด้อยลงไปในด้านจริยธรรมหรือจรรยาแพทย์ ซึ่งเกิดจากการ

ปฏิบัติที่ไม่เหมาะสมหลายรูปแบบ สังคมมองว่าแพทย์เป็นพ่อค้าที่ประกอบการเพื่อหวังผลกำไรเป็นที่ตั้ง แทนที่จะยึดเมตตาธรรมเป็นหลักตามลักษณะอาชีพ ซึ่งเห็นได้จากการที่มีคตินิยมที่ฟ้องร้องเกี่ยวกับจริยธรรมของแพทย์เพิ่มขึ้น และเริ่มมีปัญหาจริยธรรมทางการแพทย์เข้าสู่การพิจารณาด้านจริยธรรมของแพทยสภามากขึ้น

ด้านการศึกษาในปัจจุบัน คนมักจะเลือกเรียนตามระบบค่านิยมที่มุ่งเพื่อหารายได้ เพื่อหาตำแหน่งฐานะ เพื่อการเลื่อนสถานะทางสังคม เรียนโดยไม่คำนึงว่าตนถนัดและรักในวิชาชีพนั้นหรือไม่ ไม่ได้เรียนเพราะต้องการจะทำให้ผลของวิชาการนั้นเกิดขึ้น หรือให้วิชาการนั้นอำนวยความสะดวกที่เป็นคุณค่าแก่นมนุษย์ แต่เรียนเพราะเห็นว่าจะจะเป็นช่องทางให้เรามียาได้มาก หรือได้มีตำแหน่งฐานะ เช่น ถ้าจะเข้ามาเรียนแพทย์ คนจำนวนมากไม่ได้เข้าเรียนเพราะรักที่จะเป็นแพทย์ ไม่ได้รักที่จะช่วยเหลือคนให้หายจากโรคหรือให้มีสุขภาพดี แต่เรียนเพราะมองว่าจะเป็นวิชาชีพที่ทำให้มียาได้ดี⁽²⁾ สิ่งเหล่านี้มีส่วนทำให้จริยธรรมของวิชาชีพแพทย์เสื่อมลงได้เช่นกัน เมื่อจริยธรรมในวิชาชีพแพทย์มีความสำคัญสำหรับแพทย์ จึงต้องมีการเน้นการศึกษาอบรมให้รู้จักและเข้าใจในจริยธรรมของการเป็นแพทย์ รวมทั้งทำให้เห็นถึงความสำคัญของจริยธรรมด้วย งานพัฒนาจริยธรรมควรจะเริ่มในนิสิตแพทย์เป็นลำดับแรก เพื่อเป็นการปูรากฐานหรือเตรียมนิสิตแพทย์ให้ออกไปเป็นแพทย์ที่สมบูรณ์แบบซึ่งนอกจากจะมีความรู้และมีความชำนาญในเทคนิคการรักษาอย่างดีแล้ว ยังจะต้องพร้อมด้วยคุณธรรมและจริยธรรมเป็นที่ยอมรับในสังคม ในการพัฒนาจริยธรรมตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยผู้ใหญ่มีความสัมพันธ์กับปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก รวมถึงการเรียนรู้ของบุคคลนั้นด้วย การปลูกฝังจริยธรรมจะกระทำได้ง่ายขึ้นถ้าทำในผู้ที่มีความพร้อม ในหลักสูตรแพทยศาสตร์ของทุกสถาบันจึงเน้นถึงการผลิตบัณฑิตแพทย์ที่มีความรู้และต้องเป็นผู้ที่ประกอบด้วยคุณธรรมและจริยธรรมด้วย นอกจากนี้ยังได้มีการสอนด้านจริยธรรมจนถึงขั้นจัดตั้งวิชา "เวชจริยศาสตร์" ขึ้น⁽³⁾ ดังนั้นจึงควรมีการประเมินระดับของจริยธรรมในนิสิตแพทย์และผู้ที่กำลังจะเข้าศึกษาในคณะแพทยศาสตร์เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาจริยธรรมต่อไป สถาบันการศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการเตรียมแพทย์ที่จะออกไปปรับใช้สังคมให้พร้อมด้วยคุณลักษณะที่ดีทั้งด้านสังคมและวิชาชีพเวชกรรม จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นและเนื่องจากการศึกษาเกี่ยวกับจริยธรรมของนิสิตแพทย์มีไม่มากนัก ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับความรู้ เจตคติ และทักษะการรับรู้เชิงจริยธรรมของนิสิตแพทย์ในด้านสังคมและวิชาชีพเวชกรรม รวมทั้งปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาจริยธรรม เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาด้านจริยธรรมและคุณธรรมต่อไป

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความรู้ เจตคติ และทักษะการรับรู้เชิงจริยธรรมของนิสิตแพทย์ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. เพื่อศึกษาตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับความรู้ เจตคติ และทักษะการรับรู้เชิงจริยธรรมของนิสิตแพทย์ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. เพื่อสร้างแบบสอบถามที่สามารถนำไปใช้ได้

สมมติฐานในการวิจัย

1. นิสิตแพทย์ชายและนิสิตแพทย์หญิงมีความรู้ เจตคติ และทักษะการรับรู้เชิงจริยธรรมแตกต่างกัน
2. นิสิตแพทย์ที่มีอายุแตกต่างกันมีความรู้ เจตคติ และทักษะการรับรู้เชิงจริยธรรมแตกต่างกัน
3. นิสิตแพทย์ที่มีภูมิลำเนาแตกต่างกันมีความรู้ เจตคติ และทักษะการรับรู้เชิงจริยธรรมแตกต่างกัน
4. นิสิตแพทย์ที่มีเศรษฐกิจฐานะแตกต่างกันมีความรู้ เจตคติ และทักษะการรับรู้เชิงจริยธรรมแตกต่างกัน
5. นิสิตแพทย์ที่มีชั้นปีการศึกษาแตกต่างกันมีความรู้ เจตคติ และทักษะการรับรู้เชิงจริยธรรมแตกต่างกัน
6. นิสิตแพทย์ที่สอบเทียบได้ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายกับนิสิตที่เรียนครบหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีความรู้ เจตคติ และทักษะการรับรู้เชิงจริยธรรมแตกต่างกัน
7. นิสิตแพทย์ที่มีคะแนนเฉลี่ยแตกต่างกันมีความรู้ เจตคติ และทักษะการรับรู้เชิงจริยธรรมแตกต่างกัน

ขอบเขตในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เพื่อศึกษาความรู้ เจตคติ และทักษะการรับรู้เชิงจริยธรรมของนิสิตแพทย์ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรู้ เจตคติ และทักษะการรับรู้เชิงจริยธรรมของนิสิตแพทย์ โดยการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนิสิตแพทย์ที่กำลังศึกษาอยู่ในโปรแกรมปกติ ซึ่งผ่านการสอบคัดเลือกจากทบวงมหาวิทยาลัยเท่านั้น ทั้งเพศชายและเพศหญิงที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 1-6 จำนวน 875 คน โดยวิธีการตอบแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง

ค่านิยมศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

1. นิสิตแพทย์ หมายถึง นิสิตแพทย์ทั้งชายและหญิงที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 1-6 คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งผ่านการสอบคัดเลือกของทบวงมหาวิทยาลัยและศึกษาในโปรแกรมการศึกษাপกติ

2. จริยธรรม หมายถึง การกระทำทั้งทางกาย วาจา ใจที่ดั่งงามเป็นประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม ซึ่งในที่นี้จะศึกษาถึงจริยธรรมด้านสังคมและด้านวิชาชีพเวชกรรม

จริยธรรมด้านสังคม ได้แก่

1. ความรับผิดชอบ หมายถึง ความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะทำการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความผูกพัน พากเพียร ละเอียดรอบคอบ ยอมรับผลการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย
2. ความซื่อสัตย์ หมายถึง การประพฤติปฏิบัติอย่างเหมาะสมและตรงต่อความเป็นจริง ประพฤติปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมาทั้งกาย วาจา ใจ ต่อตนเองและผู้อื่น
3. ความมีเหตุผล หมายถึง ความสามารถในการใช้ปัญญาในการประพฤติปฏิบัติ รู้จักไตร่ตรอง พิสูจน์ให้ประจักษ์ ไม่หลงงมงาย มีความยับยั้งชั่งใจโดยไม่ผูกพันกับอารมณ์และความยึดมั่นของตนเองที่มีอยู่เดิมซึ่งอาจผิดได้
4. ความกตัญญูกตเวที หมายถึง ความรู้บุญคุณและตอบแทนคุณต่อคนอื่นสิ่งอื่นที่มีบุญคุณ
5. การรักษาระเบียบวินัย หมายถึง การควบคุมความประพฤติปฏิบัติให้ถูกต้องตามข้อบังคับกฎหมาย และศีลธรรม
6. ความเสียสละ หมายถึง การละความเห็นแก่ตัว การแบ่งปันแก่คนที่ควรให้
7. ความสามัคคี หมายถึง ความพร้อมเพรียงในการร่วมมือกันกระทำกิจกรรมให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี โดยเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน
8. การประหยัด หมายถึง การใช้สิ่งทั้งหลายอย่างพอเหมาะพอควรเพื่อให้ได้ประโยชน์มากที่สุด
9. ความยุติธรรม หมายถึง การปฏิบัติด้วยความเที่ยงตรงสอดคล้องกับความเป็นจริงและเหตุผล
10. ความอดุสาหะ หมายถึง ความพยายามอย่างเข้มแข็งเพื่อให้เกิดความสำเร็จในการทำงาน
11. ความเมตตากรุณา หมายถึง ความปรารถนาจะให้ผู้อื่นเป็นสุขและคิดจะช่วยเหลือผู้อื่นพันทุกข์

จริยธรรมด้านวิชาชีพเวชกรรม ได้แก่

1. การใฝ่สังขาร ซึ่งเป็นความจริงแท้แน่นอนที่เป็นไปตามธรรมชาติจะช่วยให้เกิดปัญญาที่ถูกต้องและสมบูรณ์ รัฐบาลบุญคุณโทษ คลายความเห็นแก่ตัว สร้างสรรค์สันติสุข
 2. การใช้ปัญญาในการแก้ปัญหา โดยใช้ข้อมูลเหตุผลและการพิจารณาโดยต้องแก่รอบคอบ ไม่ใช่อารมณ์ความเชื่อถือแบบอย่างที่เคยปฏิบัติกันมา ลางสังหรณ์ หรือการลองผิดลองถูก
 3. เมตตากฎา ได้แก่ ความปรารถนาดีอยากให้คนมีความสุข สงสารเห็นใจ อยากช่วยปลดเปลื้องทุกข์ให้ผู้อื่น
 4. สติสัมปชัญญะ ได้แก่ ความรู้ตัวอยู่เสมอ รู้ทันความคิด อารมณ์ และอิริยาบถ สามารถควบคุมความรู้สึกนึกคิดตลอดจนการทำงานของตนเองได้
 5. ความไม่ประมาท ได้แก่ การระมัดระวังให้รอบคอบไว้ ไม่ให้เกิดความผิดพลาดได้ เพราะการกระทำใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์เป็นสิ่งละเอียดอ่อนและสำคัญ หากพลาดพลั้งแล้วไม่สามารถแก้กลับคืนได้
 6. ความซื่อสัตย์สุจริต สำนึกและทำแต่ความดี ความถูกต้อง เปิดเผยและจริงใจ
 7. ความอดกลั้นและสำรวม ได้แก่ การมีจิตใจหนักแน่นอดทน เมื่อมีสิ่งไม่พอใจมากระทบกระทั่งสามารถสงบใจ รักษาความดีให้คงที่
 8. ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ปิยวาจา ประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น
 9. ความขยันหมั่นเพียรและความมัธยัสถ์
 10. ความละเอียดและเกรงกลัวต่อบาป
 11. ความสามัคคีและการเสียสละ
 12. ความรับผิดชอบต่อสังคม
3. ความรู้เชิงจริยธรรม หมายถึง การมีความรู้ในสังคมนั้นถือว่าการกระทำชนิดใดควรทำและการกระทำชนิดใดควรงดไม่กระทำ ลักษณะของพฤติกรรมประเภทใดเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมมากนักน้อยเพียงใด
 4. เจตคติเชิงจริยธรรม หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลเกี่ยวกับลักษณะหรือพฤติกรรมเชิงจริยธรรมต่าง ๆ ว่าตนชอบหรือไม่ชอบลักษณะนั้นเพียงใด
 5. ทักษะการรับรู้เชิงจริยธรรม หมายถึง ทักษะในส่วนที่เป็นความคิดความเชื่อที่เกี่ยวกับพฤติกรรมจริยธรรม ทำให้บุคคลสามารถประเมินตัดสินว่าพฤติกรรมใดเป็นพฤติกรรมที่ดี หรือเป็นพฤติกรรมที่ไม่ควรประพฤติ
 6. โปรแกรมการศึกษาปกติ คือ การรับนิสิตสำเร็จชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งผ่านการสอบคัดเลือกของทบวงมหาวิทยาลัย เข้าศึกษาในระดับชั้นปีที่ 1 ที่คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข้อจำกัดและอุปสรรคในการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างอาจมีความเอนเอียงในการตอบแบบสอบถามเพื่อรักษาภาพลักษณ์ที่ดีของวิชาชีพทางการแพทย์
2. กลุ่มตัวอย่างไม่เต็มใจในการตอบแบบสอบถามซึ่งทำให้ผลการวิจัยคลาดเคลื่อน
3. อุปสรรคในการเก็บรวบรวมแบบสอบถามให้ได้ครบตามจำนวนที่ต้องการจากกลุ่มตัวอย่างที่ไปทำงานในต่างจังหวัด
4. การวิจัยครั้งนี้ไม่ได้รับแบบสอบถามคืนจำนวน 3 ชุด เนื่องจากผู้ตอบแบบสอบถามไม่สมัครใจในการตอบ และในการเก็บแบบสอบถาม ผู้วิจัยไม่สามารถตรวจสอบจำนวนนิสิตที่เข้าเรียนได้ เมื่อติดต่อไปยังนิสิตที่ไม่ได้ทำแบบสอบถามอีกครั้งก็ไม่ได้รับการติดต่อกลับ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับความรู้ เจตคติ และทักษะการรับรู้เชิงจริยธรรมของนิสิตแพทย์
2. นำแบบสอบถามด้านจริยธรรมไปใช้ในการคัดกรองผู้ที่จะเข้าศึกษา หรือใช้ประเมินจริยธรรมของนิสิตแพทย์ในคณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทั้งการประเมินผลปัจจุบันและการติดตามผล
3. เพื่อเป็นประโยชน์แก่สถาบันในการจัดหลักสูตรและปรับปรุงการเรียนการสอนจริยธรรมให้สอดคล้องกับระดับความรู้ เจตคติ และ ทักษะการรับรู้เชิงจริยธรรมของนิสิตแพทย์